

ВІДГУК

офіційного опонента – доктора юридичних наук, професора Дубинського Олега Юрійовича – на дисертацію Шевчука Віктора Сергійовича «Функціональні основи діяльності адвоката в адміністративному судочинстві», подану на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право

1. Актуальність обраної теми дослідження. Складні і суперечливі процеси глобалізації, які охопили світовий простір, трансформують всі сфери суспільного та державного життя. Особливо чутливими до глобалізаційних змін є права та свободи людини, а також інструменти, що встановлюють механізми захисту їх захисту. Одним із способом захисту прав та свобод є справедливе, неупереджене та своєчасне вирішення судом спорів у сфері публічно-правових відносин з метою ефективного захисту прав, свобод та інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб від порушень з боку суб'єктів владних повноважень. Традиційно, репрезентантом таких способів є адвокатура, яка є своєрідним ретранслятором стану демократизації держави, громадянського суспільства, політики, що реалізується державою відносно її громадян. Водночас, адвокатура відображає політичні, культурні, економічні зміни в суспільстві на кожному етапі його розвитку та залежить від стану означених змін та чинників.

Конституцією України та іншими законами України передбачено, що кожна особа має право на правову допомогу, при чому у передбачених законом випадках ця допомога надається безоплатно. Міжнародними актами встановлено, що ніхто не може бути позбавлений через перешкоди економічного характеру можливості використання або захисту своїх прав у будь-яких судах, правомочних виносити рішення в цивільних, торгових, адміністративних, соціальних чи податкових справах, у зв'язку з чим, кожна

особа повинна мати право на необхідну правову допомогу в судовому розгляді.

Для надання правової допомоги в Україні діє адвокатура як державний самоврядний інститут, що забезпечує здійснення захисту, представництва та надання інших видів правової допомоги на професійній основі.

Процесуальна роль адвоката в адміністративному судочинстві є малодослідженою. З огляду на це, та враховуючи появу нових викликів та загроз суттєвого значення набуває питання визначення функціональних основ діяльності адвоката в адміністративному судочинстві, зокрема проведення аналізу представництва та характеристики окремих елементів адміністративно-процесуального статусу адвоката (зокрема прав, обов'язків та відповідальності) та визначення пріоритетних напрямів вдосконалення засад участі адвоката в адміністративному судочинстві.

Окрім цього, актуальність обраної теми наукового дослідження пов'язана з виникненням питань, які постають у діяльності адвоката в адміністративному судочинстві, зокрема загрози у професійній діяльності, пов'язані із дією воєнного стану в Україні, питання захисту прав інтелектуальної власності та етичної поведінки, роботою в умовах діджиталізації, особливостями розгляду окремих категорій адміністративних справ, необхідністю підвищення кваліфікації.

Дисертацію виконано відповідно до Пріоритетних напрямів розвитку правової науки на 2016–2020 рр., затверджених постановою загальних зборів Національної академії правових наук України від 3 березня 2016 р., та планів науково-дослідної роботи кафедри адміністративного, кримінального права і процесу Закладу вищої освіти «Міжнародний університет бізнесу і права». Проблематика дисертації постає з положень Указу Президента України «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 р.» від 30 вересня 2019 р. № 722, постанов Кабінету Міністрів України «Про затвердження Національної економічної стратегії на період до 2030 р.» від 3 березня 2021 р. № 179 та «Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на 2021–2027

пр.» від 5 серпня 2020 р. № 695, а також із Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні» від 1 квітня 2014 р. № 333-р.

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх вірогідність

Аналіз змісту дисертації та автореферату, висновків і рекомендацій свідчить, що наукова новизна дослідження має належний рівень обґрунтованості. Це підтверджено значною кількістю проаналізованих здобувачем наукових праць, нормативно-правових актів, що висвітлюють окремі елементи адміністративно-процесуального статусу адвоката (зокрема права, обов'язки та відповідальність), гарантії діяльності та засади участі адвоката в адміністративному судочинстві.

Зазначене дозволяє констатувати, що ступінь обґрунтованості результатів дослідження Шевчука Віктора Сергійовича підтверджується методологічною й теоретичною обґрунтованістю вихідних положень дослідження; системним аналізом теоретичного матеріалу; виявленням закономірностей та причинно-наслідкових зв'язків між елементами досліджуваної системи; широтою й різноманітністю теоретичної бази, послідовністю і логічністю викладу матеріалу, відповідністю одержаних наукових результатів поставленій меті у роботі та основним завданням дослідження.

Обґрунтованість висунутих наукових положень підкріплюється глибоким аналізом та узагальненням теоретичного та практичного досвіду, залученими і опрацьованими офіційними аналітичними матеріалами і літературними джерелами з фахових питань.

Основні наукові положення, висновки і практичні рекомендації, викладені в дисертації, є достатньою мірою обґрунтованими, логічними і послідовними.

3. Достовірність та наукова новизна одержаних результатів, повнота їх викладу в опублікованих працях

Достовірність висновків і рекомендацій, сформульованих в дисертації забезпечена використанням наукової методології та застосуванням сучасних методів проведення досліджень. Ознайомлення зі змістом дисертації, наукових публікацій та автореферату дисертації дає підставу визначити основні наукові положення й висновки, що характеризуються науковою новизною і відображають особистий внесок автора, ступінь їх обґрунтованості та достовірності:

– запропоновано розглядати функціональні засади діяльності адвоката в адміністративному судочинстві як нормативно врегульований інструментарій, який дає адвокату можливість і право надавати професійну правничу допомогу, бути учасником судового процесу в публічно-правових спорах на всіх стадіях, а також наділяє обсягом прав, гарантій, можливостей, обов'язків, зобов'язань;

– здійснено специфікацію завдань, які ставляться перед адвокатом відповідно до засад адміністративного судочинства через визначення первинної функціональної основи діяльності адвоката, яка зумовлює реалізацію мети, змісту діяльності адвоката та відіграє вирішальну роль у формуванні організаційних основ професійної діяльності адвоката в адміністративних справах, запровадженні нових теоретичних концепцій і програм;

– визначено, що представництво в адміністративному судочинстві є спеціалізованою професійною діяльністю адвоката, який бере участь у розгляді адміністративних справ у порядку, встановленому Кодексом адміністративного судочинства України;

– удосконалено понятійний апарат, зокрема поняття «мета діяльності адвоката в адміністративному судочинстві», «завдання діяльності адвоката в адміністративному судочинстві», «принципи діяльності адвоката в адміністративному судочинстві», «права адвоката в адміністративному 5

судочинстві», «обов'язки адвоката в адміністративному судочинстві», «гарантії адвокатської діяльності в адміністративному судочинстві»;

– удосконалено підходи щодо розмежування та співвідношення правових категорій, зокрема «адміністративна справа», «справа про адміністративні правопорушення», «адміністративне судочинство», «адміністративний процес», «адвокат», «захисник», «представник» тощо; – структурування нормативно-правового забезпечення діяльності адвоката, зокрема з огляду на такі ознаки: а) рівень правового закріплення; б) вид джерела права, у якому містяться норми; в) предмет правового регулювання.

Результати дослідження, його основні висновки та рекомендації оприлюднені на 3 науково-практичних конференціях, а саме: «Пріоритетні напрями розвитку правової системи України» (м. Львів, 28–29 січня 2022 р.), «Сучасні проблеми правової системи та державотворення в Україні» (м. Запоріжжя, 25–26 лютого 2022 р.), «Держава і право в умовах глобалізації: реалії та перспективи» (м. Дніпро, 4–5 лютого 2022 р.).

Основні положення роботи знайшли відображення у 7 наукових публікаціях, серед яких 4 статті, що опубліковані у вітчизняних виданнях, які визнані як фахові з юридичних наук, а також у 3 тезах доповідей на науково-практичних конференціях.

4. Практичне значення і впровадження одержаних результатів дослідження

Дисертаційна робота В.С. Шевчука містить нові, раніше не захищені наукові положення, а обґрунтовані результати у сукупності розв'язують актуальне наукове завдання, яке полягає в обґрунтуванні теоретичних і науково-методичних засад щодо запобігання фінансовим правопорушенням.

Теоретична цінність результатів дисертації полягає в тому, що представлені пропозиції є важливим теоретичним внеском у наукову спеціальність 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право, сприятимуть удосконаленню державної політики у сфері запобігання фінансовим правопорушенням.

Практична цінність результатів дисертації полягає в тому, що вони становлять науково-теоретичний і практичний інтерес та можуть бути використані в таких напрямках: – науково-дослідній сфері – як підґрунтя подальших наукових досліджень проблемних питань функціональних основ діяльності адвоката в адміністративному судочинстві; – правотворчості – для підготовки пропозицій щодо вдосконалення законодавства, яким урегульовано функціональні основи діяльності адвоката в адміністративному судочинстві; – правозастосовній діяльності – з метою вдосконалення функціональних основ діяльності адвоката в адміністративному судочинстві; – навчальному процесі – під час викладання студентам закладів вищої освіти дисциплін «Адміністративне право», «Адвокатура України», «Судові та правоохоронні органи», у підготовці підрозділів підручників і навчальних посібників із відповідних навчальних курсів, а також статей та наукових повідомлень.

5. Оцінка ідентичності змісту автореферату дисертації та основних положень дисертації

Аналіз змісту автореферату дисертації та основних положень тексту дисертаційного дослідження В.С. Шевчука засвідчив їх повну ідентичність в частині формулювання мети, об'єкту, предмету, завдань, положень новизни, висновків до розділів, загальних висновків. Загалом зміст автореферату дисертації відтворює інформацію про методологію дослідження, способи аргументації положень, основні ідеї тексту дисертації, викладені стисло.

Автореферат дисертації не містить інформації, яка була б відсутньою в дисертації. Дисертація та автореферат дисертації оформлені відповідно до вимог «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року № 567 (зі змінами).

6. Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації.

Позитивно оцінюючи дисертаційну роботу в цілому, обґрунтованість її теоретико-методологічних положень, доречно зробити декілька зауважень і

звернути увагу на дискусійні положення дисертаційної роботи.

1. Так, у підрозділі 1.1 дисертації «Стан наукових розвідок діяльності адвоката в адміністративному судочинстві» автором здійснюється аналіз наукових доробок щодо обраної тематики дослідження. Автором виокремлено два основні етапи наукових розвідок діяльності адвоката в адміністративному судочинстві: перший з яких пов'язано з прийняттям Кодексу адміністративного судочинства України (тобто, з липня 2005 р. по листопад 2017 р.), а другий – з дослідженнями, яких було розпочато з прийняттям Кодексу адміністративного судочинства України у новій редакції (тобто, з грудня 2017 року по теперішній час). Однак, автором не враховані усі наявні наукові праці. Як приклад, поза увагою автора залишилось дисертаційне дослідження О.І. Приходько «Правовий статус представника як учасника адміністративного процесу» (2020 р.);

2. Серед положень новизни дисертаційного дослідження, автором акцентується увага на тому, що вперше було визначено представництво в адміністративному процесі як спеціалізовану професійну діяльність адвоката, який бере участь у розгляді адміністративних справ у порядку, встановленому Кодексом адміністративного судочинства України. На підставі чого, виникає питання щодо можливості інших осіб бути представником в адміністративному судочинстві?

3. В межах дисертаційної роботи автором здійснюється співвіднесення значної кількості правових категорій (на чому і акцентується увага у новизні), зокрема таких як «адміністративне судочинство» та «адміністративний процес». Не дивлячись на те, що у теорії це питання є досить дискусійним, хотілось би почути думку дисертанта щодо можливості виокремлення критеріїв їх розмежування. Окрім цього, доцільним є співвіднесення категорій «адміністративне судочинство», «адміністративний процес» та «адміністративна юстиція».

4. Дисертант у дослідженні звертає увагу на необхідності розробки та затвердження Положення про порядок страхування відповідальності

адвокатів, водночас проект зазначеного Положення чи його структура або основний зміст автором не надані. У зв'язку з цим, під час захисту хотілось би почути детальніше обґрунтування цієї пропозиції.

Разом з тим, висловлені зауваження та рекомендації носять переважно дискусійний характер і не знижують загального позитивного враження від представленої дисертаційної роботи.

ЗАГАЛЬНИЙ ВИСНОВОК ТА ОЦІНКА ДИСЕРТАЦІЇ

Дисертація **Шевчука Віктора Сергійовича** на тему «Функціональні основи діяльності адвоката в адміністративному судочинстві» є самостійним, завершеним дослідженням актуального наукового завдання. Дисертація виконана на високому теоретичному рівні, викладена науковою мовою, розділи дисертації пов'язані між собою структурою і змістовно, висновки ґрунтуються на результатах проведеного дослідження, які, в свою чергу, є достатньо аргументованими та доказовими.

Враховуючи актуальність, новизну, важливість одержаних дисертантом наукових результатів, їх обґрунтованість і достовірність, а також практичну цінність сформульованих положень і висновків, можна стверджувати, що дисертаційна робота відповідає вимогам МОН України до дисертацій поданих на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук та п.п. 9, 11, 12, 13 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року № 567 (зі змінами), а її автор, В.С. Шевчук, заслуговує на присудження ступеня кандидата юридичних наук.

Офіційний опонент –

доктор юридичних наук, професор
проректор із науково-педагогічної роботи,
економічних, юридичних та соціальних питань
Національного університету кораблебудування
імені адмірала Макарова

Олег ДУБИНСЬКИЙ